

Házak, utcák, szomszédságok, örökségek a 17. századi Székelyudvarhelyen és határában

Előző lapszámunkban egy olyan, korábban nem közölt forrásanyagot indítottunk útjára, amelynek segítségével a 16. századtól anyaszékként (capitális sedes) emlegetett Udvarhelyszék központja, Székelyudvarhely mezőváros 17. századi településszerkezete (határa, utcái, piaca, házai, kápolnái, lakói stb.) kerül az érdeklődő olvasó és nem utolsósorban a szakma számára közvetlen megvilágításba. A forrásokból megismert új adatok hozzásegítenek ahhoz, hogy a város fejlődéséről még hiányos ismereteinket bővítsük, ugyanakkor ahhoz is, hogy a régészeti kutatások nyomán elért eredményeket „színezzük”. Akárcsak az előző rész esetében, az udvarhelyszéki törvénykezési jegyzőkönyvekből kiemelt és témakörünk szerint csoportosított szövegrészeket helyesírásunk mai szabályainak megfelelően gondoztuk, indokolt esetben megőrizve a régies nyelvezet sajátosságait is.

Adattár (2. rész)

1615

Udvarhelyi Kézdi Mihály „szabadítatja magát Szent Imre pusztáján az körtövényfánál levő szántóföldébe, melyet Kézdi András árvája, Borók számára tutorsággal [gyámság által] bírt, Kézdi Györgyné tette csóva [tilalomjel] ellen törvényre [...]”¹

Bögözi András, miklósfalvi: „Azért hittam törvényhez az I-t [inctust=vádlottat, alperest, Magyar Györgyöt, Udvarhely városának bíráját] kegyetek eleibe ez jelen való 1615. esztendőben, Sarlós Boldog-

asszony nap tájat, nem tudatik mi okból az megirt esztendőben és nap tájat Dekán Gergely nevű, Udvarhely városi, Udvarhely széki, egy jobbágyomnak a *Botos utcából, mely utcának vicinussa mindkét felől az város, két ökreit, barna szőrűeket, bevitette, kiket törvényre, kezesre kerstem, de nem adta.*”²

Barabás János: „Azért citáltam az I-t [Barabás Mihályt] kegyelmetek eleibe ez jelen való 1615. esztendőben, Gyertyaszentelő Boldogasszony nap tájat, hogy vagyon egy őstől maradt örökségünk az I-nél, az *megmondott városban, a Piac szerben, egy felől Iromos Péter háza, más felől Bécsi Mártonra járó pusztá örökség*

vicinitásában, Udvarhely széken [...]”³

Lénárt Mesterné Barbara asszony, Udvarhely városában lakó: „Találtam meg az I. [Pál pap, ki most Szentegyházasoláhfaluban lakik] kezénél *egy benn való ülés helyet*, ugyan in sede Udvarhely, *Udvarhely városában*, melynek vicinussa egyik felől *Szőcs Pál György öröksége, más felől Varga Ambrus öröksége, mely örökség az én anyámé, Rápoly Miklósné Kata asszonyé volt.*”⁴

Gregorius Kőműves de Udvarhely: „Ott voltam a város gyülekezeti-ben Kuti András bíróságában, amikor *Szőcs Györgyné a várost megkénálá házával*, melyet most perelnek, hogy megvegyük, mert eladja, az A. [actor=felperes] asszony [Lénárt Mesterné Barbara] ura is, az megholt Basa György ott vala, senkinek vevő szándékát vagy ellenzését sem akkor, sem azután én nem hallottam. Sőt, hogy Pál papnak adá azután a házat Szőcs Györgyné, az A. asszonytól és az urától von Pál pap *azon házon levő pitvarra épületbe való fát*, az ura is, Basa György segéttét építeni dolgával.”⁵

Sebestyén András nemes ember, Udvarhely városi: „[...] tilalmat tettem vala az megmondott esztendőben és napon ellene [Kósa György nemes ember, Udvarhely városi ellen], tiltottam vala ki egy földemből, mely *Udvarhely városának határán, Udvarhelyszékekben, Pap rakottya névű helynek alsó szélében, egy felől Basa Andrásné Anna asszony, más felől Szabó Bálint földök szomszédságában* vagyon.”⁶

Csiszár Miklós, udvarhelyi: „[...] Szent Márton nap tájat itt, Udvarhely városában, *az Piacon, egy felől Szőcs Ferenc házának, más felől ellenbe által Török Lőrincné házának szomszédságában, Udvarhely széken* [...]”⁷

Cikkünket a Márton Áron téren folytatott régészeti ásatásról készült felvételekkel és az előkerült leletekkel illusztráltuk. A felvételeket Nyárádi Zsolt készítette.

Udvarhely városában lakó Iromos Péterné Judit: „[...] az Udvarhely piacán és ország után [útján], egyik felől való vicinussa az *Török Jánosné háza*, más felől való vicinussa az *Udvarhely piacán való elromlott kápolna* [...]”⁸

Kézdi György, Udvarhely városi: „[...] mely örökségnek vicinussa egy felől *Nagy János*, más felől az *ország uta*, az mely az *Piac al végéről megyen Szombatfalva felé* [...]”⁹

Sükői Orbán János: „[...] az fenn megmondott Mihály Mesternek felesége, Erzsébet asszony az elmúlt 1613. esztendőben, Szent Pál nap tájat, amikor az tatárok elől az városnak népe és az székbeliékben is az *várba beszorultak* volna, ő mégis nem tartván ahhoz magát, hogy ő is ott benn túrt, szenvedett volna; hanem kiment az városba, tüzet gyújtott házánál, úgy annyira, hogy az háza meggyulladott és az tűz elébb-elébb menvén, az *én házaim is megégtek, úgy mint két szoba, egy pitvar avagy kéménés ház, egy csűröm két istállóval egyetembe*, amellelt életemen deszkakertem, melyek sasba voltak rakva; mely házamnak és életemnek vicinussa egy felől *Mezei István uram nemes ember háza*, más felől *Pajzsos Vidné város szeribe való háza az Botos utcában*, Udvarhelyszékben.”¹⁰

Kézdi György, Udvarhely városi: „[...] Udvarhely városában, az *piac fel végén*, az *Sámbokréti* [Miklós] és *Kuti Andrásné háza szomszédságában az úton* [...]”¹¹ „[...] az első hatalmaskodást az hol cselekedte,

annak is vicinussa mind körül az *város piaca*.”¹²

Szabó Menyhátrné Erzsébet asszony: „Tudom, hogy Csiki György és Kézdi Györgyné Kata vonakodának vala az szekér végett a *vár előtt*. Erővel, mind a szekéren való borral együtt, elvevé tőle Csiki György és bevivé a *várba*, közel egy hétig tartá a szekeret borostól szállásán.”¹³

Nagy Péter, Udvarhely városi: „[...] találtam meg az I. [Oláh János] kezénél egy östől maradt örökségemet és házamat, mely vagyon in sede Udvarhely, *Udvarhely városában*, melynek vicinussa egy felől *Sebesi Mihály az anyjával, Horvát Mihálynéval, más felől Kőműves Miklós*. Ezt a megnevezett örökséget és házat kívánom meg az I-től, mert ez a megnevezett örökség az *én atyámé, Ifjú Jánosé volt*, én annak fia vagyok.”¹⁴

Dékán alias [másként] Sánta Tamás, Udvarhely városi: „[...] az fenn megnevezett Udvarhely városban, az *Piac szerben*, az *Istvánfi János és Istvánfi Antalné város szerben való házok szomszédságában* [...]”¹⁵

Néhai Basa András relictaja [özvegye], Anna asszony, nemes személy: „[...] itt, az megnevezett városban és székbén, az *város piacán*, mely piac az város közepben, az *Kósa György és Kósa Péter nemes emberek házok, s több sok jámbor házok vicinitásában* vagyon [...]”¹⁶

Székely Sára asszony, Udvarhelyt lakó Somosi Mártonné: „[...] Szőcs Istvánnak az atyja, Szőcs Tamás udvarhelyi néhai hámosos János deáktól és annak feleségétől pénzen vette meg azt a helyet *Udvarhelyt*, melyen most *Ötvös György lakik*; és azt cserélte volt azután Máté Istvánnak és az fiának, Máté Jánosnak az keményfalvi peres örökségért, ki mellett pénzt is, negyven forintot, adott volt Szőcs Tamás.”¹⁷

Kósa Györgyné Erzsébet asszony: „Tudom mikor az édesatyám, *Oroszhegyi Albert udvarhelyi házát* az mostoha atyám, *Hámosos János deák tizennyolc forinton Szőcs Tamásnak ad-*

ta, áldomást is ivánk. Azt is tudom, hogy *Szőcs Tamás Máté Istvánnak adá a keményfalvi örökségért*, mert valamíg meg nem vevé Máté Istvánnak az atyám örökségét, addig Szőcs Tamás ki nem teheté az keményfalvi örökségből.”¹⁸

Nyíró Andrásné Istvánfi Anna asszony, Udvarhely városában lakó: „[...] mely cserében adott örökség vagyon ezen *Udvarhely városában* és székbén, melyet *Oroszhegyi Albert örökségének hittanak*, melynek vicinussa egy felől *Borbély Mátyásné öröksége*, más felől *penig az Boldizsár deák öröksége*.”¹⁹

Mihály János

1. Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Hivatala, Kolozsvár. Udvarhelyszék Levéltára. F 16. Törvénykezési jegyzőkönyvek. II/6. 233v.
2. Uo. II/5. 79.
3. Uo. II/5. 149.
4. Uo. II/5. 151.
5. Uo. II/5. 154.
6. Uo. II/5. 169.
7. Uo. II/5. 179.
8. Uo. II/5. 419.
9. Uo. II/5. 435.
10. Uo. II/5. 445.
11. Uo. II/5. 449.
12. Uo.
13. Uo. II/5. 452.
14. Uo. II/5. 455.
15. Uo. II/5. 507.
16. Uo. II/5. 521.
17. Uo. II/5. 538.
18. Uo. II/5. 539.
19. Uo. II/5. 595.